

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. birželio 8 d.
(OR. en)

10411/23

AG 48
INST 209
JAI 822

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2023 m. birželio 8 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2023) 311 final
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS TEISINGUMO TEISMUI, EUROPOS CENTRINIAM BANKUI, EUROPOS AUDITO RŪMAMS, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI Pasiūlymas dėl tarpinstitucinio etikos organo

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2023) 311 final.

Priedama: COM(2023) 311 final

Briuselis, 2023 06 08
COM(2023) 311 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS TEISINGUMO TEISMUI, EUROPOS
CENTRINIAM BANKUI, EUROPOS AUDITO RŪMAMS, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Pasiūlymas dėl tarpinstitucinio etikos organo

1. Įvadas

Europos Sąjungos demokratija gali klestėti tik sukūrus žmonių ir jiems tarnaujančių institucijų tarpusavio pasitikėjimo atmosferą. Demokratija yra tiek stipri, kiek stiprus yra legitimumas, kuris yra jos pagrindas. Tai aktualu visais laikais, tačiau dar aktualiau tada, kai visos ES žmonės patiria didelį įvairių krizių poveikį, ir jiems svarbu pasitikėti ES institucijomis bei joms vadovaujančiais žmonėmis. Patikima etikos ir skaidrumo sistema yra viena esminių gero valdymo dalių, kuri padeda užkirsti kelią kitiems reiškiniams, kaip antai korupcijai ir neleistinam kišimuisi į demokratinį procesą.

Europos Sąjungoje jau dabar taikomi aukšti valdymo ir etikos standartai. Kai pasitaiko trūkumų ar klaidų, ES yra nustatytos taisyklės ir procedūros jiems šalinti ar ištaisyti. Norint išlaikyti ir nuolat stiprinti piliečių pasitikėjimą ES institucijomis ir jų vadovais, būtina nustatyti aukštus sąžiningumo ir skaidrumo principus ir visapusiškai jų laikytis. Šie principai taip pat labai svarbūs siekiant apsaugoti institucijų nepriklausomumą ir sprendimų priėmimo proceso sąžiningumą kiekvienoje iš jų, taip pat visos Sąjungos legitimumą. Kad tokios taisyklės ir procedūros ir toliau atitiktų savo paskirtį ir tenkintų piliečių poreikius, jas reikia nuolat atnaujinti.

Todėl ši iniciatyva dera su Komisijos veiksmais teisės viršenybės srityje, gegužės 3 d. Komisijos pateiktu kovos su korupcija dokumentų rinkiniu¹, būsimu demokratijos gynimo dokumentų rinkiniu ir 2021 m. gegužės 20 d. Parlamento, Tarybos ir Komisijos sudarytu tarpinstituciniu susitarimu dėl privalomo skaidrumo registro².

Etika yra ES institucijų ir jose dirbančių žmonių darbo pagrindas. Todėl Europos sutartyse nustatyti įvairūs principai ir taisyklės, kuriais siekiama užtikrinti tinkamą institucijų narių elgesį, kad nebūtų pakenkta institucijų nepriklausomumui ir sąžiningumui. Dauguma institucijų nusprendė šiuos principus ir taisykles įgyvendinti nuodugniau savo darbo tvarkos taisyklėmis ir (arba) savo narių elgesio kodeksais.

Tačiau ES institucijos, remdamosi skirtingomis Sutarčių nuostatomis, yra savo nariams nustačiusios skirtingas etikos sistemas. Nors kai kuriuos skirtumus galima paaiškinti skirtingais kiekvienos institucijos vaidmenimis pagal Sutartis ir besiskiriančia rizika, susijusia su jų narių pareigų vykdymu, akivaizdu, kad reikia bendrų pagrindinių etikos standartų ir institucijų bendradarbiavimo nuostatų.

Praėjusių metų pabaigoje paaiškėję labai rimti įtarimai ir atskleisti atvejai parodė, kad, nepriklausomai nuo to, su kuria institucija ir koku skaičiumi asmenų jie susiję, poveikis padaromas visoms ES institucijoms. Todėl buvo paraginta ne tik sugriežtinti taisykles, bet ir dar labiau suderinti jas ir jų vykdymo užtikrinimo mechanizmus, kad būtų išspręsti

¹ [Kova su korupcija. Griežtinamos kovos su korupcija taisyklės.](#)

² 2021 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinis susitarimas dėl privalomo skaidrumo registro (OL L 207, 2021 6 11, p. 1–17), [EUR-Lex - 32021Q0611\(01\) - LT - EUR-Lex \(europa.eu\).](#)

susirūpinimą keliantys klausimai ir užtikrinta, kad taikomos taisyklės būtų nuoseklios ir lengvai suprantamos tiek nariams, tiek piliečiams.

Specialiojoje ataskaitoje Nr. 13/2019³ Audito Rūmai padarė išvadą, kad Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija turi iš esmės tinkamas (nariams ir darbuotojams taikomas) etikos sistemas. Joje taip pat nustatytos tam tikros sritys, kuriose būtų galima patobulinti ir suderinti šių sistemų aprėptį, specifiškumą, aiškumą ir orientavimo lygį. Ataskaitoje Audito Rūmai taip pat nustatė, kad institucijos gali keistis gerąja patirtimi etikos klausimais.

Tačiau, priešingai nei darbuotojams, įskaitant vyresnius vadovus, kuriems taikomos išsamios etinės įpareigojimus teisės aktų leidėjas yra nustatęs ES tarnybos nuostatų, priimtų remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 336 straipsniu, II antraštinėje dalyje⁴, šiuo metu nėra bendrų minimaliųjų etikos standartų nariams ar oficialių mechanizmų, kuriais remdamosi institucijos galėtų parengti ir koordinuoti nuomones dėl etikos standartų, kurių tikimasi iš jų narių, ar keistis jomis. Šia iniciatyva siekiama užpildyti būtent šią spragą ir pašalinti bendrų minimaliųjų narių etikos standartų trūkumą, siūlant įsteigti etikos organą, kuris apimtų visų ES institucijų narius.

Komisija priėmė šį pasiūlymą dėl institucijų ir dviejų patariamųjų organų susitarimo, apimančio visas Europos Sąjungos sutarties (ES sutarties) 13 straipsnyje nurodytas institucijas ir organus. Šis pasiūlymas bus atitinkamai perduotas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos Sąjungos Teisingumo Teismui, Europos Centriniam Bankui, Europos Audito Rūmams, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Įsigaliojus šiam susitarimui, jo šalimi, patekęs prašymą, taip pat gali tapti Europos investicijų bankas.

Siūlomame susitarime numatyta tvarka, kuria sudaromos sąlygos Sąjungos organams, tarnyboms ir agentūroms, kurie nėra jame dalyvaujančios institucijos, visus etikos organo parengtus esamus ir būsimus bendrus standartus savanoriškai taikyti taisyklėms, galiojančioms asmenims, kurie eina panašias į šiame susitarime numatytas pareigas, išskyrus jų darbuotojus. Tokiu atveju atitinkamas organas, tarnyba ar agentūra dalyvaus keičiantis nuomonėmis su etikos organu dėl jų atitinkamų vidaus taisyklių. Nuomonėmis bus keičiamasi, kai bus rengiami nauji arba atnaujinami esami standartai.

2. Tarpinstitucinis požiūris į etiką ir sąžiningumą

Taikant ES teisėje įtvirtintą institucinio savarankiškumo principą, kiekviena institucija savo nariams taikomas vidaus taisyklės priima pati. Tačiau visoms institucijoms ir piliečiams būtų

³ [Specialioji ataskaita Nr. 13/2019 „Audituotų ES institucijų etikos sistemos: galimybės tobulinti“ \(europa.eu\)](#).

⁴ Darbuotojų teisės ir pareigos nustatytos 11–26a straipsniuose; 10 straipsniu įsteigtas tarpinstitucinis Tarnybos nuostatų komitetas, 110 straipsnyje numatyta pareiga konsultuotis su tarpinstituciniu Tarnybos nuostatų komitetu, kai institucija priima bendrąsias įgyvendinimo nuostatas; be to, jame numatyta institucijų pareiga reguliariai konsultuotis tarpusavyje dėl Tarnybos nuostatų taikymo ir sukurtas visų institucijų, įgyvendinančių ES tarnybos nuostatus, taisyklių registras.

naudinga, jei kiekvienoje iš jų veiktų patikima jos nariams taikoma etikos sistema. Visos ES reputacija priklauso nuo visų jos institucijų reputacijos ir visų jų narių etiško elgesio.

Nuo tada, kai Komisijos Pirmininkės politinėse gairėse pritarta tokio tarpinstitucinio etikos organo sukūrimui, Komisija, bendradarbiaudama su kitomis ES institucijomis, imasi šiam tikslui įgyvendinti skirtų veiksmų.

2021 m. rugsėjo 16 d. rezoliucijoje Europos Parlamentas pabrėžė, kad „*vienas nepriklausomas ES etikos organas galėtų geriau užtikrinti nuoseklų ir visapusišką etikos standartų įgyvendinimą visose ES institucijose, siekiant užtikrinti, kad viešieji sprendimai būtų priimami siekiant bendros gerovės ir piliečių pasitikėjimo ES institucijomis*“.

Kaip paaiškinta pirmiau, vienoje iš Audito Rūmų specialiojoje ataskaitoje⁵ pateiktų rekomendacijų dėl Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos etikos sistemų yra konkrečiai nurodyta, kad audituojamos institucijos turėtų dėti papildomas pastangas siekdamas dalytis gerąja patirtimi etikos klausimais.

Iš tiesų svarbu ne tik tai, kad kiekviena Europos institucija nustatytų ir taikytų aiškias etikos ir skaidrumo taisykles. Taip pat labai svarbu užtikrinti, kad visos institucijos:

- taikytų aiškius, skaidrius ir tokius pat aukštus sąžiningumo ir nepriklausomumo standartus, kai tikslinga, deramai atsižvelgdamos į savo skirtumus, ir
- taikytų panašius efektyvius kontrolės ir vykdymo užtikrinimo mechanizmus.

Būtent tam gali pasitarnauti tarpinstitucinio etikos organo įsteigimas, visapusiškai atsižvelgiant į kiekvienos institucijos savarankiškumą. Taip dalyvaujančios institucijos galės pasinaudoti abipuse patirtimi, vienos iš kitų mokytis ir nustatyti bendrus minimaliuosius etikos standartus.

Nustačius tokius standartus, sukūrus bendrą visų institucijų narių kultūrą, pagerinus visuomenės supratimą apie etikos sistemą ir visiems institucijose ir už jų ribų aiškiau suprantant, kas yra priimtina, kas nepriimtina ir kaip institucijos užtikrina tinkamą taisyklių taikymą, būtų padaryta reikšminga pažanga.

Ši tarpinstitucinė iniciatyva parodys, kokią svarbą visos institucijos teikia aukštiems etikos standartams ir jų įgyvendinimui, ir taip prisidės prie pasitikėjimo institucijomis ir jų nariais stiprinimo.

Įsteigus etikos organą, pirmą kartą bus sukurtas oficialus institucijų veiklos koordinavimo, keitimosi nuomonėmis ir bendrų jų narių etiško elgesio standartų nustatymo mechanizmas.

Kad svarbu laikytis tarpinstitucinio požiūrio, jau matyti iš kitų iniciatyvų, kuriomis prisidedama prie atvirų, skaidrių ir į etiką orientuotų institucijų kūrimo.

Kalbant apie ES institucijų darbuotojus matyti, kad esamos struktūros ir mechanizmai padeda sėkmingai užtikrinti bendrą tarpinstitucinį požiūrį, kai jo reikia laikytis sprendžiant konkrečių

⁵ [Specialioji ataskaita Nr. 13/2019...„Audituotų ES institucijų etikos sistemos: galimybės tobulinti“ \(europa.eu\).](https://ec.europa.eu/audit/en/special/special_report_2019_13)

klausimą. Visų pirma, visų institucijų darbuotojams taikomi bendri ir išsamūs įpareigojimai, įtvirtinti Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų ir kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygų, kuriuos Europos Parlamentas ir Taryba priėmė remdamiesi SESV 336 straipsniu, 11–24 straipsniuose. Taip užtikrinama, kad visiems ES tarnautojams būtų taikomi vienodi standartai ir taisyklės. Kiekviena institucija yra patvirtinusi vidaus taisykles, kuriomis įgyvendinami šie Tarnybos nuostatai, įskaitant etikos srities vidaus taisykles. Siekiant skaidrumo ir nuoseklaus Tarnybos nuostatų taikymo, jų įgyvendinimo taisyklės kaupiamos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo tvarkomame registre, o Komisija kas trejus metus Europos Parlamentui ir Tarybai teikia ataskaitą (Tarnybos nuostatų 110 straipsnis) dėl kiekvienos institucijos priimtų Tarnybos nuostatų įgyvendinimo taisyklių. Iš naujausios ataskaitos⁶ matyti, kad per ataskaitinį laikotarpį institucijos daugelį su įgyvendinimo taisyklėmis susijusių klausimų, be kita ko, etikos ir sąžiningumo srityse, dar labiau suderino.

Siekdama kuo geriau pasinaudoti šiais nusistovėjusiais darbuotojų taisyklių koordinavimo mechanizmais, Komisija ragina visas institucijas, kurioms taikomi Tarnybos nuostatai, pirmumo tvarka išnagrinėti galimybes dalytis gerąja patirtimi bei įgytomis žiniomis ir prireikus nustatyti sritis, kuriose reikėtų toliau derinti darbuotojams taikomas taisykles. Šį darbą galima atlikti Administracijos vadovų kolegijos lygmeniu. Darbuotojams šis susitarimas netaikomas, nes jau egzistuoja tarpinstituciniai darbuotojų etikos klausimų koordinavimo mechanizmai. Šio susitarimo šalys, laikydamosi Tarnybos nuostatų ir pasitelkdamos Administracijos vadovų kolegiją, turėtų įsipareigoti siekti lygiaverčio lygio standartų, atitinkančio tuos, kuriuos organas patvirtino generalinių direktorių ir lygiavertės pareigas einančių asmenų atžvilgiu. Be to, vykstant tarpinstituciniam dialogui reikėtų išnagrinėti galimybę suderinti taisykles ir praktiką, susijusias su jų vyresniųjų vadovų susitikimų su organizacijomis ir savarankiškai dirbančiais asmenimis, kurių metu svarstomi klausimai, susiję su sprendimų priėmimu ir politikos įgyvendinimu Sąjungoje, ir kurie sudaro dialogo su suinteresuotaisiais subjektais dalį, skelbimo. Komisija yra pasirengusi pasidalyti savo patirtimi, sukaupta per beveik 10 metų įgyvendinant savo vidaus sprendimą šiuo klausimu⁷.

Remiantis teigiama ankstesnio 2014 m. sudaryto susitarimo patirtimi, 2021 m. sudarytas Komisijos, Parlamento ir (pirmą kartą) Tarybos tarpinstitucinis susitarimas dėl privalomo skaidrumo registro. Tai rodo tarpinstitucinio požiūrio svarbą tuo klausimu. Susitarimu dėl skaidrumo registro nustatomi trijų minėtų ES institucijų ir interesų grupių atstovų suderinto požiūrio į skaidrų ir etišką atstovavimą interesų grupėms laikymosi ir skaidrios ir etiškos jų sąveikos užtikrinimo ES lygmeniu principai ir taisyklės.

⁶ 2021 m. gegužės 28 d. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl kiekvienos institucijos paskyrimų tarnybos priimtų Tarnybos nuostatų įgyvendinimo taisyklių ([COM\(2021\) 258 final](#)).

⁷ 2014 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas dėl informacijos apie Komisijos generalinių direktorių ir organizacijų ar savarankiškai dirbančių asmenų susitikimus skelbimo ([OL L 343/19, 2014 11 28](#)).

1999 m. gegužės 25 d. Parlamento, Tarybos ir Komisijos tarpinstitucinis susitarimas dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekamų vidaus tyrimų yra dar vienas tarpinstitucinio požiūrio svarbos įgyvendinant etikos ir sąžiningumo taisykles pavyzdys⁸. Susitarimu užtikrinama, kad tyrimai visose Sąjungos institucijose būtų atliekami vienodomis sąlygomis.

3. Tarpinstitucinis etikos organas

3.1. Sudėtis

Šio organo užduotis – parengti bendrus minimaliuosius ES sutarties 13 straipsnyje išvardytų institucijų ir patariamųjų organų narių ir Europos investicijų banko, jei jis pateiktų prašymą prisijungti, narių elgesio etikos standartus.

Etikos organą sudarys po vieną kiekvienos dalyvaujančios institucijos (kuri susitarime vadinamos šalimi) narį. Siekdama užtikrinti sklandų ir nepertraukiamą etikos organo darbą, kiekviena šalis paskirs po vieną tikrąjį narį ir po vieną pakaitinį narį.

Šalies atstovas iš esmės yra pirmininko pavaduotojo lygmens pareigas užimantis asmuo. Tačiau būtina atsižvelgti į kiekvienos institucijos vaidmens ypatumus. Todėl susitarime numatyta, kad kiekviena šalis gali lanksčiai savo atstovu skirti kitą nei pirmininko pavaduotojas asmenį, jei atitinkamoje susitarime dalyvaujančioje institucijoje tokios pareigybės nėra arba tokio asmens pasirinkimas būtų netinkamas.

Etikos organo pirmininkas kasmet keičiasi pagal ES sutarties 13 straipsnyje nustatytą eilės tvarką. Jei Europos investicijų bankas taps visateise šalimi, jis pirmininkaus metus po to, kai pagal ES sutarties 13 straipsnyje nustatytą eilės tvarką baigs pirmininkauti kitos šalys.

Prie etikos organo darbo prisidės penki nepriklausomi ekspertai, kurie veiks kaip stebėtojai ir bus paskirti Komisijos nustatyta tvarka, atsižvelgiant į jų kompetenciją, patirtį atliekant aukšto lygio funkcijas, nepriklausomumą ir profesines savybes. Jie dalyvaus kiekviename etikos organo posėdyje ir patars visais etiniais klausimais, susijusiais su jo įgaliojimais. Jie taip pat teiks nuomonę, kai etikos organas keisis nuomonėmis dėl šalies vidaus taisyklių suderinamumo su standartais.

Skirdamos nepriklausomus ekspertus, šalys sieks užtikrinti lyčių pusiausvyrą.

Etikos organo nariams padės sekretoriatas – jungtinis veiklos struktūros vienetas, oficialiai įsikūręs Komisijoje. Jį sudarys skyrių vadovai arba jiems prilygstantys asmenys, atsakingi už kiekvienos dalyvaujančios institucijos narių etikos klausimus, ir jų šiam tikslui paskirti atitinkami darbuotojai. Tokias pareigas Komisijoje einantis asmuo bus sekretoriato koordinatorius, nebent Komisija, susitarusi su šalimis, paskirs kitą asmenį.

⁸ Susitarime primenama, kad (pagal Komisijos sprendimą 1999/352/EB, EAPB, Euratomas) OLAF gali tirti sunkius atvejus, susijusius su profesinių pareigų vykdymu, kai Sąjungos pareigūnai ar kiti tarnautojai nevykdo pareigų ir dėl to jiems gali būti taikomas drausminis arba atitinkamai atvejais baudžiamasis procesas arba kai analogiškų pareigų nevykdo nariai, vadovai ar personalo nariai, kuriems netaikomi Tarnybos nuostatai.

3.2. Užduotys

Etikos organas atliks tris pagrindines užduotis:

- rengti bendrus minimaliuosius standartus, taikomus visoms šalims bei jų nariams, ir prireikus inicijuoti jų peržiūrą;
- keistis nuomonėmis, remiantis šalies atliktu savo vidaus taisyklių suderinamumo su pirmiau nurodytais standartais vertinimu;
- skatinti šalių bendradarbiavimą bendro intereso klausimais, susijusiais su jų narių elgesiu, taip pat keitimąsi informacija su bet kuria kita viešojo sektoriaus įstaiga ar tarptautine organizacija, kurios veikla susijusi su etikos ir sąžiningumo taisyklėmis ar standartais.

Etikos taisyklių ir procedūrų priėmimas ir jų taikymas atskirais atvejais priklausys kiekvienos institucijos kompetencijai, visapusiškai gerbiant jų savarankiškumą ir nepriklausomumą.

Sąjungos organai, tarnybos ir agentūros, kurie nėra dalyvaujančios institucijos, gali visus esamus ir būsimus etikos organo parengtus bendrus minimaliuosius standartus savanoriškai taikyti taisyklėmis, galiojančioms asmenims, kurie eina panašias į šiame susitarime numatytas pareigas, išskyrus jų darbuotojus. Tokiu atveju jie dalyvaus keičiantis nuomonėmis su etikos organo nariais dėl savo vidaus taisyklių, susijusių su sritimis, kuriose standartai buvo parengti. Jie paskirs atstovą, kuris dalyvaus tokiaame konkrečiame pasikeitime nuomonėmis. Nuomonėmis taip pat bus keičiamasi, kai bus rengiami nauji arba atnaujinami esami standartai.

3.3. Standartizacijos sritys

Etikos organas parengs bendrus minimaliuosius nustatytų sričių standartus, kuriuose bus tinkamai atsižvelgta į šių sričių svarbą narių ir institucijų, kurioms jie priklauso, nepriklausomumui ir sąžiningumui užtikrinti. Į standartus taip pat turėtų būti įtraukta veikla, skirta reikalavimų laikymuisi kiekvienoje institucijoje skatinti (informuotumui didinti) ir stebėti, kaip jų laikomasi. Bet kuri šalis bet kuriuo metu gali etikos organui pasiūlyti parengti bendrus minimaliuosius kitų sričių standartus; dėl to etikos organas bendru sutarimu priims sprendimą. Standartai turi būti bendri visoms šalims, todėl turėtų būti parengti taip, kad būtų tinkamai atsižvelgta į skirtingą jų institucinę aplinką ar vaidmenį.

Standartai turėtų būti bendri visoms šalims ir skirti joms ir jų nariams kylančiai rizikai šalinti. Etikos organo parengti standartai jokiais aplinkybėmis nesuteiks pagrindo sušvelninti standartus, kuriuos viena iš šalių jau galimai taiko tuo pačiu klausimu.

Standartai bus susiję su toliau išvardytomis sritimis.

- **Deklaruotinių interesų ir turto standartai.** Tam tikri narių interesai ir turtas gali kelti interesų konfliktą vykdant nario pareigas arba būti kitaip susiję su pareigų vykdymu. Bendri standartai padėtų visoms šalims apsvarstyti, kokių kategorijų interesai ir turtas

gali kelti riziką narių nepriklausomumui ir sąžiningumui. Bendruose standartuose taip pat turėtų atispindėti atitinkamos taisyklės ir procedūros, kurios visose institucijose turėtų būti taikomos tikrinant deklaruojamus interesus ir turtą.

- **Papildomos ir (arba) išorinės narių veiklos standartai.** Labai svarbu užtikrinti, kad tokios veiklos vykdymas, jei ji vykdoma, netrukdytų nariams atlikti savo institucines užduotis ir būtų su jomis suderinamas. Tokia veikla neturėtų kelti pavojaus narių nepriklausomumui ir taip skatinti visuomenę abejoti dėl institucijos, kuriai jie priklauso, nepriklausomumo. Standartai turėtų padėti šalinti riziką, atsirandančią vykdant tam tikrą veiklą, dėl kurios gali kilti interesų konfliktas arba konfliktas tarp būtinybės užtikrinti nario nepriklausomumą ir pareigų, susijusių su šia išorine veikla, vykdymo, ypač kai už ją gaunamas atlygis.
- **Trečiųjų šalių siūlomų dovanų, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų ir kelionių priėmimo standartai.** Nariams viešoji tarnyba ar vieši įgaliojimai nėra patikimi tam, kad iš šių pareigų jie gautų asmeninės naudos. Kai dovanos viršija simbolinę mandagumo vertę arba nėra deklaruojamos, bet kokio pobūdžio dovanų ar apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų priėmimas iš šaltinių, esančių už institucijos ribų, kelia interesų konfliktų ir įtarimų, kad gali būti daroma įtaka, riziką arba gali būti interpretuojamas kaip darantis įtaką sprendimų priėmimo procesui. Standartai padės šią riziką veiksmingai šalinti.
- **Apdovanojimų, pasižymėjimo ženklų, premijų, garbės ženklų priėmimo kadencijos metu standartai.** Kaip ir dovanų ir apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų atveju, nariams priimant apdovanojimus, pasižymėjimo ženklus, premijas, garbės ženklus iš šaltinių, esančių už institucijos ribų, gali kilti interesų konflikto ir nepriklausomumo pažeidimo rizika dėl artimų santykių užsimezgimo su šaltiniu. Standartai padės suvienodinti garbės ar pasižymėjimo ženklų skyrimo priežasties ir galimų pasekmių nario nepriklausomumui vertinimą.
- **Sąlygų taikymo ir skaidrumo užtikrinimo priemonių standartai, visų pirma susiję su susitikimais su interesų grupių atstovais ir tų susitikimų skelbimu.** Nuolatinis dialogas su suinteresuotaisiais subjektais ir interesų grupių atstovais yra ES demokratinės sistemos dalis ir per jį gali būti gaunamas vertingas indėlis siekiant inicijuoti ir įgyvendinti teisės aktus arba politikos kryptis, kuriuose visapusiškai atsižvelgiama į atitinkamos srities ypatumus. Tačiau labai svarbu, kad toks dialogas vyktų skaidriai, kad institucija ar jos nariai išvengtų rizikos, jog juo gali (net netyčia) pasinaudoti tam tikra interesų grupė, nes tai gali pakenkti visuomenės pasitikėjimui ir bendram Europos Sąjungos interesui. Tam tikri bendri standartai, susiję su susitikimais su interesų grupių atstovais ir informacijos apie juos skelbimu, jau egzistuoja nuo tada, kai Parlamentas, Taryba ir Komisija sudarė tarpinstitucinį susitarimą dėl skaidrumo registro. Tačiau trijų institucijų vidaus taisyklės ir praktika skiriasi, todėl atrodo, kad bendri standartai šiuo atveju taip pat būtini. Sąlygų taikymo ir skaidrumo užtikrinimo priemonės taikomos ne tik susitikimams ir informacijos apie juos skelbimui, bet ir kitoms sritims, pavyzdžiui, galimybei patekti į institucijų patalpas, jei manoma, kai tai būtina siekiant užtikrinti skaidrų ir etišką atstovavimą interesų grupėms. Todėl taip pat reikėtų parengti bendrus minimaliuosius standartus, susijusius su šiomis kitomis sritimis.

- **Buvusių narių veiklos pasibaigus kadencijai ir jos skaidrumo standartai.** Nariams vykdant veiklą pasibaigus kadencijai kyla rizika, kad jie gali pasinaudoti slapta informacija naujojo darbdavio, kliento ar profesijos naudai, nederamai pasinaudoti einant ankstesnes pareigas užmegztais ryšiais ar santykiais, kad ateityje galėtų daryti įtaką institucijų sprendimams, arba sukelti abejonių dėl sprendimų, kuriuos tarnautojai priėmė eidami pareigas. Bendruose standartuose galėtų būti nustatytos leidimų vykdyti tokią veiklą sąlygos, jos skaidrumas ir tam tikri susiję apribojimai.
- **Bendros sistemos, įskaitant atitikties stebėseną ir tolesnių veiksmų užtikrinimą pažeidimų atveju, įgyvendinimo standartai.** Narių elgesio standartai yra labai svarbūs, tačiau vien jų nepakanka – juos turi papildyti konkretūs ir veiksmingi įgyvendinimo ir stebėsenos mechanizmai, taip pat bendros etikos ir sąžiningumo kultūros stiprinimo mechanizmai, visų pirma apimantys informavimą ir sąmoningumo didinimą. Bendri standartai gali būti susiję su vidaus patariamosiomis funkcijomis, kurias atliekantys asmenys padeda kompetentingoms institucijoms vertinti konkretų klausimą arba tiesiogiai nariams, ir visų pirma gali būti susiję su vidaus etikos organų sudėtimi ir jų užduotimis. Jie taip pat susiję su atitikties stebėsenos procedūromis ir tolesniais veiksmais pažeidimų atveju. Standartai taip pat gali būti susiję su mechanizmais, pagal kuriuos apie įtarimus dėl nario padaryto vidaus taisyklių pažeidimo toje srityje, kuriai taikomi standartai, galima pranešti OLAF ir atitinkamai institucijai, įskaitant tolesnius veiksmus, susijusius su pranešimu, ir pranešėjų apsaugą nuo atsakomųjų veiksmų.
- **Pagal ankstesnius punktus surinktos informacijos viešinimo standartai.** Skaidrumas yra vienas pagrindinių demokratinės Sąjungos, kuria piliečiai pasitiki ir kurią palaiko, elementų. Etikos organas turėtų parengti pirmiau išvardytų sričių skaidrumo standartus, kurie visiškai atitiktų ES duomenų apsaugos taisykles⁹, pavyzdžiui, dėl asmeninių interesų atskleidimo pateikiant specialias deklaracijas, kad būtų išvengta abejonių dėl narių ir institucijų, kurioms jie priklauso, nepriklausomumo. Skaidrumas taip pat reiškia, kad reikia viešai skelbti, visų pirma etikos organo interneto svetainėje, visus etikos organo parengtus standartus ir visas kiekvienoje institucijoje visose srityse, kurioms taikomi standartai, taikomas taisykles.

3.4. Etikos organas tarpinstitucinėje struktūroje

Komisijos politinėse gairėse pritariama tam, kad būtų sukurtas „bendras visoms ES institucijoms nepriklausomas etikos organas“, nes visos institucijos atlieka svarbų vaidmenį stiprinant pasitikėjimą ES. Todėl Komisija mano, kad tinkamas administracinis metodas yra visų institucijų susitarimas, grindžiamas jų instituciniu savarankiškumu, nes juo visoms ES institucijoms sudaromos sąlygos dalyvauti jį įgyvendinant.

Steigiant etikos organą bus atsižvelgiama į kiekvienos institucijos savarankiškumą ir nepriklausomumą, taip pat į institucinę pusiausvyrą ir skirtingas Sutarčių nuostatas dėl įvairių

⁹ 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB (*OL L 295, 2018 11 21, p. 39–98*).

institucijų narių. Sutartimis, ypač ES sutarties 13 straipsnio 2 dalimi, nustatyta ES lygmens stabdžių ir atsvarų sistema ir ši pusiausvyra negali būti sugriauta ar pakeista ES institucijų susitarimu.

Etikos organo kompetencija nepažeis kiekvienos institucijos prerogatyvos priimti vidaus taisykles ir sprendimus dėl savo narių. Už vidaus taisyklių taikymą visų pirma atsako kiekviena institucija, laikydamasi Sutartyse nustatytos institucinės pusiausvyros sistemos, apimančios stabdžių ir atsvarų sistemą.

Vis dėlto etikos organo parengti standartai sudarys bendrą minimalųjį pagrindą, kuriuo remiantis bus toliau derinamos visų dalyvaujančių institucijų nariams taikytinos etikos sistemos, nereikalaujant priimti vieno visiems bendro etikos taisyklių rinkinio.

Etikos organas nesikiš į šių institucijų tiriamąsias funkcijas ir jų niekaip neribos (taigi, jų ir nedubliuos):

- Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (toliau – OLAF), kuri turi plačius įgaliojimus ir patirties tiriant šiurkščius narių profesinių pareigų pažeidimus. OLAF įgaliojimus turėtų pripažinti ir visapusiškai padėti vykdyti visos institucijos, organai, tarnybos ir agentūros;
- Europos prokuratūros, kuri gali tirti nusikalstamas veikas, darančias poveikį Sąjungos finansiniams interesams, įskaitant institucijų narių padarytas nusikalstamas veikas, ir kuri gali remtis Tarybos reglamente (ES) 2017/1939 nustatytais įgaliojimais ir priemonėmis;
- nacionalinių policijos ir baudžiamojo persekiojimo institucijų, kurios gali tirti bet kokią nario padarytą nusikalstamą veiką ir remtis nacionalinėse baudžiamosiose procedūrose numatytais įgaliojimais ir priemonėmis, kurie apima baudžiamąjį persekiojimą už nusikalstamas veikas, pavyzdžiui, sukčiavimą ir korupciją, dėl kurių Komisija gegužės 3 d. pateikė kovos su korupcija dokumentų rinkinį, apie kurį 2022 m. pranešime apie Sąjungos padėtį paskelbė Komisijos Pirmininkė U. von der Leyen. Į šį dokumentų rinkinį įtrauktas pasiūlymas atnaujinti ir suderinti ES taisykles dėl korupcinių nusikaltimų apibrėžčių ir sankcijų už juos, kad būtų užtikrinti aukšti kovos su korupcija standartai, ir šis rinkinys visapusiškai taikomas visų ES institucijų nariams ir ES darbuotojams;
- Europos ombudsmeno, kuris gali pradėti tyrimus dėl įtariamo netinkamo institucijų atliekamo administravimo ir reikalauti susipažinti su institucijų turima informacija ir dokumentais.

Pagal Sutartį, dalyvaujančios institucijos, įgyvendindamos šį susitarimą, lojaliai bendradarbiaus tarpusavyje.

4. Išvada

Vykdydamos atitinkamas savo misijas Europos institucijos turi pasikliauti nepriekaištingu savo narių elgesiu. Nors diskusijos dėl tarpinstitucinio etikos organo įsteigimo nėra naujos, jos įgavo naują pagreitį ir esama tvirto pasiryžimo tai padaryti, kartu išsaugant įvairių ES

institucijų ypatumus ir nepriklausomumą. Šis organas papildys esamą etikos sistemą ir padės įtvirtinti ir sustiprinti pasitikėjimą ES institucijomis ir jose dirbančiais žmonėmis. Šio organo įsteigimas bus svarbus žingsnis siekiant užtikrinti, kad Europos Sąjungos institucijos atitiktų aukščiausius nepriklausomumo ir sąžiningumo standartus ir juos taikytų.

Todėl Komisija teikia pasiūlymą dėl visų ES institucijų ir patariamųjų organų, nurodytų ES sutarties 13 straipsnyje, susitarimo, kuris pridedamas prie šio komunikato. Laikydamosi lojalaus bendradarbiavimo principo, susijusios institucijos turėtų stengtis užtikrinti, kad susitarimas dėl pridedamo teksto projekto būtų pasiektas kuo greičiau, kad tarpinstitucinis etikos organas galėtų būti įsteigtas iki kitų Europos Parlamento rinkimų. Įsigaliojus šiam susitarimui, jo visateise šalimi, pateikęs prašymą, taip pat gali tapti Europos investicijų bankas. Sąjungos organai, tarnybos ir agentūros, kurie nėra šio susitarimo šalys, gali nuspręsti visus esamus ar būsimus etikos organo parengtus bendrus standartus savanoriškai taikyti taisyklėms, galiojančioms asmenims, kurie eina panašias į šiame susitarime numatytas pareigas, išskyrus jų darbuotojus. Tokiu atveju jie dalyvaus keičiantis nuomonėmis su etikos organo nariais dėl atitinkamų savo vidaus taisyklių, susijusių su sritimis, kuriose standartai buvo parengti. Nuomonėmis taip pat bus keičiamasi, kai bus rengiami nauji arba atnaujinami esami standartai.

Šis pasiūlymas yra platesnio masto Komisijos veiksmų, kuriais siekiama skatinti sąžiningumą ir ginti Sąjungos demokratinę sistemą, dalis.

Kaip buvo paskelbta 2022 m. pranešime apie Sąjungos padėtį, gegužės 3 d. Komisija pateikė kovos su korupcija dokumentų rinkinį. Į šį dokumentų rinkinį įtrauktas pasiūlymas dėl direktyvos, kurioje nustatomos naujos ir griežtesnės taisyklės, kuriomis kriminalizuojami korupcijos nusikaltimai ir suderinamos sankcijos visoje ES, ir įtrauktas Sąjungos vyriausiojo įgaliojimo užsienio reikalams ir saugumo politikai pasiūlymas, kurį remia Europos Komisija, nustatyti specialų bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) sankcijų režimą, skirtą kovoti su sunkiais korupciniais veiksmais visame pasaulyje. Šiomis naujomis priemonėmis daug dėmesio skiriama prevencijai ir sąžiningumo kultūros, kurioje korupcija netoleruojama, kūrimui, o kartu jos sustiprina esamas vykdymo užtikrinimo priemones, pavyzdžiui, 2019 m. Pranešėjų apsaugos direktyvą, ir su jomis sąveikauja.

Kita susijusi iniciatyva, apie kurią paskelbta 2022 m. pranešime apie Sąjungos padėtį, yra demokratijos gynimo dokumentų rinkinys.

Šios iniciatyvos kartu su šiuo pasiūlymu dar labiau sustiprins Sąjungos institucinę struktūrą, užtikrins dar didesnę skaidrumą ir sąžiningumą ir taip sustiprins ES piliečių pasitikėjimą jų demokratine sistema.